

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra cestovního ruchu

Mlynářská stezka jako produkt cestovního ruchu

bakalářská práce

Autor: Petra Dolíhalová

Vedoucí práce: RNDr. Stanislava Pachrová, Ph.D.

Jihlava 2013

Vysoká škola
polytechnická
Jihlava

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce:	Petra Dolíhalová
Studijní program:	Ekonomika a management
Obor:	Cestovní ruch
Název práce:	Mlynářská stezka jako produkt cestovního ruchu
Cíl práce:	Analýza stávajícího stavu projektu Mlynářské stezky a vytvoření doplňujících tematických produktů projektu - jednodenních výletů za speciálními vodními technickými památkami.

RNDr. Stanislava Pachrová, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.
vedoucí katedry
Katedra cestovního ruchu

Anotace

Jméno autora:	Petra Dolíhalová
Instituce:	Vysoká škola polytechnická Jihlava Katedra cestovního ruchu
Obor:	Cestovní ruch
Název práce:	Mlynářská stezka jako produkt cestovního ruchu
Vedoucí práce:	RNDr. Stanislava Pachrová, Ph.D.
Stupeň odborné kvalifikace:	bakalář
Rok obhajoby:	2013
Klíčová slova:	Mlynářská stezka, technická památka, vodní mlýn, cestovní ruch, cyklostezka

Bakalářská práce se zabývá projektem s názvem Mlynářská stezka a vybranými technickými památkami na vodní pohon. V úvodní části je popsána charakteristika vodních mlýnů jako technických památek. Praktická část je věnována produktu Mlynářská stezka a mlýnům, které jsou využívány v cestovním ruchu. Cílem práce je analyzovat současný stav Mlynářské stezky a vytvoření návrhu tematických produktů, které by přispěly k jejímu dalšímu rozvoji.

Abstract

Author's name:	Petra Dolíhalová
School:	College of Polytechnics Jihlava
Program:	Travel and Tourism
Title:	The Miller Trail as a tourism product
Consultant:	RNDr. Stanislava Pachrová, Ph.D.
Qualification level:	bachelor
Year:	2013
Key words:	The Miller Trail, technical monument, water mill, tourism, cycle path

The bachelor thesis is focused on the project named Miller Trail and representative water-driven technical monuments. The introductory part describes characteristics of water mills as technical monuments. The practical part is dedicated to the product of Miller Trail and mills, which are used in tourism. The aim of the thesis is the analysis of the current situation of the Miller Trail and making suggestion of thematic products, which could help to develop the Miller Trail.

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušila autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“)

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ.

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje AZ, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědoma toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Třebíči dne 10. 4. 2013

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala RNDr. Stanislavě Pachrové, Ph.D. za poskytnutí tématu, odborné vedení a podnětné rady při tvorbě práce. Mé díky patří i všem respondentům, kteří se s ochotou podíleli na empirickém šetření. Děkuji také své rodině za podporu a trpělivost.

Seznam pojmů

Hipostezka – stezka se značením pro jezdce na koni

Hranice mlýnská – tesařská trámová konstrukce, která nese mlecí podlahu s mlecími kameny

Koreček – část vodního kola kapsovitého tvaru, která zachycuje vodu

Lednice – zděný nebo bedněný prostor, v němž se otáčelo jedno nebo více vodních kol, a který zajišťoval ochranu před povětrnostními vlivy

Náhon – uměle vytvořená vodoteč, která přivádí vodu k mlýnu

Paleční kolo – kolo opatřené dřevěnými palci, které vytváří část převodového mechanismu

Stoupa – mechanicky poháněné zařízení k drcení nebo loupání na principu vlastní vahou padajících dřevěných tyčí či kladiv

Vantroky – žlab z dřevěných desek, dlabaného kmene, kamenných dílů či z jiného materiálu, který slouží k přívodu vody na mlýnské kolo

Větrná perut' – hlavní část větrného kola větrného mlýnu tvořená rámovou konstrukcí lichoběžníkového tvaru

Obsah

1	Úvod a cíl práce.....	10
2	Metodika tvorby bakalářské práce.....	11
3	Vodní mlýny	12
3.1	Význam vodních mlýnů	12
3.2	Rozdělení vodních mlýnů	14
3.3	Řemesla spojená s vodními mlýny.....	16
3.4	Současné využití mlýnů	17
4	Projekt Mlynářská stezka	18
4.1	Charakteristika projektu	18
4.2	Trasa Mlynářské stezky.....	19
4.3	Mlýny na trase.....	22
5	Charakteristika zkoumaných objektů	24
5.1	Vodní pila Peníkov.....	24
5.2	Vodní mlýn v Dašově.....	26
5.3	Skanzen lidových staveb Veselý Kopec	27
5.4	Vodní mlýn ve Slupi	29
6	Zpracování dotazníkového šetření.....	32
7	Návrh tematické nabídky.....	41
7.1	Výlet za vůní chleba.....	41
7.2	Výlet za lidovými tradicemi.....	42
7.3	Výlet za starými dobrými časy.....	44
7.4	Výlet za vůní dřeva	45
	Seznam použité literatury	48
	Seznam obrázků.....	49
	Přílohy.....	50

1 Úvod a cíl práce

Cílem bakalářské práce je analýza stávajícího stavu projektu Mlynářské stezky a vytvoření doplňujících tematických produktů projektu - jednodenních výletů za speciálními vodními technickými památkami.

Bakalářská práce je rozdělena do sedmi kapitol. Úvodní kapitoly stanoví cíl práce a metodiku řešení práce. Třetí kapitola je věnována vodním mlýnům obecně. Bude objasněn význam vodních mlýnů jako specifických technických památek a vysvětlen základní rozdělení mlýnů na jednotlivé typy. Další část práce se bude týkat řemesel, která jsou spojena s vodními mlýny. Součástí třetí kapitoly je i současné využití vodních mlýnů. V rámci čtvrté kapitoly bude představen projekt Mlynářská stezka. Budou podrobně popsány jednotlivé úseky a mlýny na trase. Pátá kapitola se bude týkat vybraných technických památek na vodní pohon. V šesté kapitole budou sumarizovány výsledky řízených rozhovorů s majiteli či provozovateli zkoumaných vodních mlýnů. Hlavním tématem sedmé kapitoly budou návrhy jednodenních výletů, které mohou obohatit stávající Mlynářskou stezku.

V práci se pokusím potvrdit či vyvrátit hypotézu, že vodní mlýny mají nedostatečnou návštěvnost. Při ověřování druhé hypotézy se pokusím potvrdit, že vodní mlýny jsou nedostatečně propagovány.

2 Metodika tvorby bakalářské práce

Metodika řešení zahrnuje primární výzkum, který zajistí sběr aktuálních informací k problematice vodních mlýnů. Kvalitativním výzkumem budou zjištěny mínění a postoje respondentů týkající se provozování mlýnů. Dotazování bude provedeno prostřednictvím osobních řízených rozhovorů na základě předem připravené osnovy.

Sekundární výzkum zahrnuje studium odborné literatury, vyhledání odborných prací na zpracovávané téma. Součástí výzkumu je i sběr informací z propagačních tiskovin, webových stránek, pořízení vlastního obrazového materiálu, který zahrnuje fotodokumentaci a nákresy. Shromážděné informace jsou aktuální k roku 2012.

3 Vodní mlýny

3.1 *Význam vodních mlýnů*

Stavení vodního mlýna představuje jak technickou výrobní památku, tak osobitý krajinotvorný prvek, který bezpochybně patří do české krajiny a dotváří její malebnost a charakter. Snad každý si pod pojmem mlýna dokáže představit pohádkový objekt s charakteristickými nadpřirozenými bytostmi a romantickou okolní krajinou. Tyto asociace z dětství společně s bohatou minulostí mlýnů podtrhují specifické postavení vodních technických památek. Vodní mlýnské kolo, tolik charakteristické pro mlýny, nahrazovalo původně lidskou sílu a s postupem času získalo uplatnění v množství výrobních procesů. Dokonale zpracovaná technika složitých mechanismů a staletím prověřené zkušenosti mlynářů a sekerníků vytvořily základ pro nástup parních strojů a celkovému rozvoji průmyslu vůbec. (Křivanová 2002, s. 5)

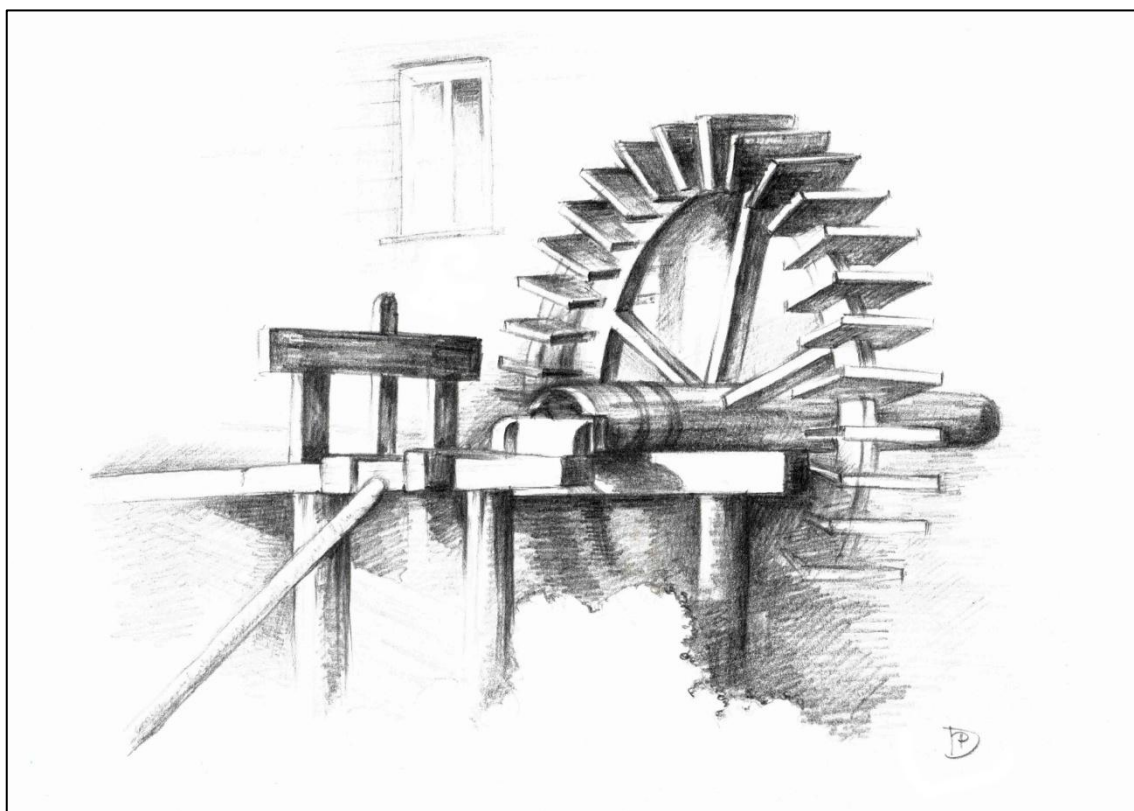
Dalo by se říct, že objekty vodních mlýnů v sobě nesou prvky lidové architektury v kombinaci s technickým výrobním zařízením. Jelikož jsou vodní mlýny vázány na přítomnost vodního zdroje, stávají se společně s dalšími vodními díly, jako jsou náhony prvkem, který poměrně výrazně ovlivnil ráz kulturní krajiny. (Křivanová 2003, s. 14)

Bakalářská práce je zaměřena na využití vodních technických památek pro oblast cestovního ruchu. Poté, co mlýny přestaly sloužit svému účelu a na čas se odmlčely, nacházíme objekty v nejrůznější, zpravidla zanedbané kondici. Mnoho opuštěných mlýnů bylo ponecháno vlastnímu osudu. Některé z nich se postupně rozpadaly, až zanikly úplně. Jiné zarůstají houštinami obklopené bažinami a čekají na restaurátorské práce a následné další využití. V naší zemi existují také mlýny, které jsou trvale či rekreačně obydleny. Především v souvislosti s rozmachem chalupaření bylo mnoho mlýnů upraveno k rekreaci, a tím zachráněno před zánikem. V 80. letech 20. století bylo velmi módní pořizovat si chalupy pro víkendové bydlení a majitelé trávili svůj volný čas rekonstrukcí těchto objektů. Přeměnou mlýna v rekreační objekt docházelo často ke ztrátě autentičnosti. Někde bylo původní technické zařízení odstraněno, aby bylo možné nově využít získaný prostor. Jinde bylo mlynářské zařízení ponecháno, ačkoliv obvykle nebyla prováděna pravidelná údržba. Každopádně každý mlýn s původním zařízením je velikou vzácností a zaslouží si patřičnou pozornost. (Bureš 2002, s. 80)

Pro účely cestovního ruchu jsou nejzajímavější ty objekty, kde se nejen dochovalo mlýnské zařízení, ale jsou také zpřístupněny veřejnosti k prohlídkám. Turisticky atraktivní jsou jistě objekty bývalých mlýnů, nyní upravené pro poskytování ubytovacích a stravovacích služeb. V některých objektech zůstávají zachovány i některé technologické prvky. Příkladem je Šiškův mlýn ve Vanově u Telče (okres Jihlava). Nejhodnotnější jsou však mlýny sloužící jako expozice, jež dokladují tradiční způsob života našich předků a proces zpracování zemědělských produktů, který se nám v dnešní přetechizované době stále více odcizuje. Především pro nejmenší návštěvníky je velice zábavné a poučné vidět mlýnské zařízení v provozu. Objekty, jejichž vybavení a prostorová dispozice umožňují ukázkový provoz, jsou z tohoto pohledu nejpritažlivější.

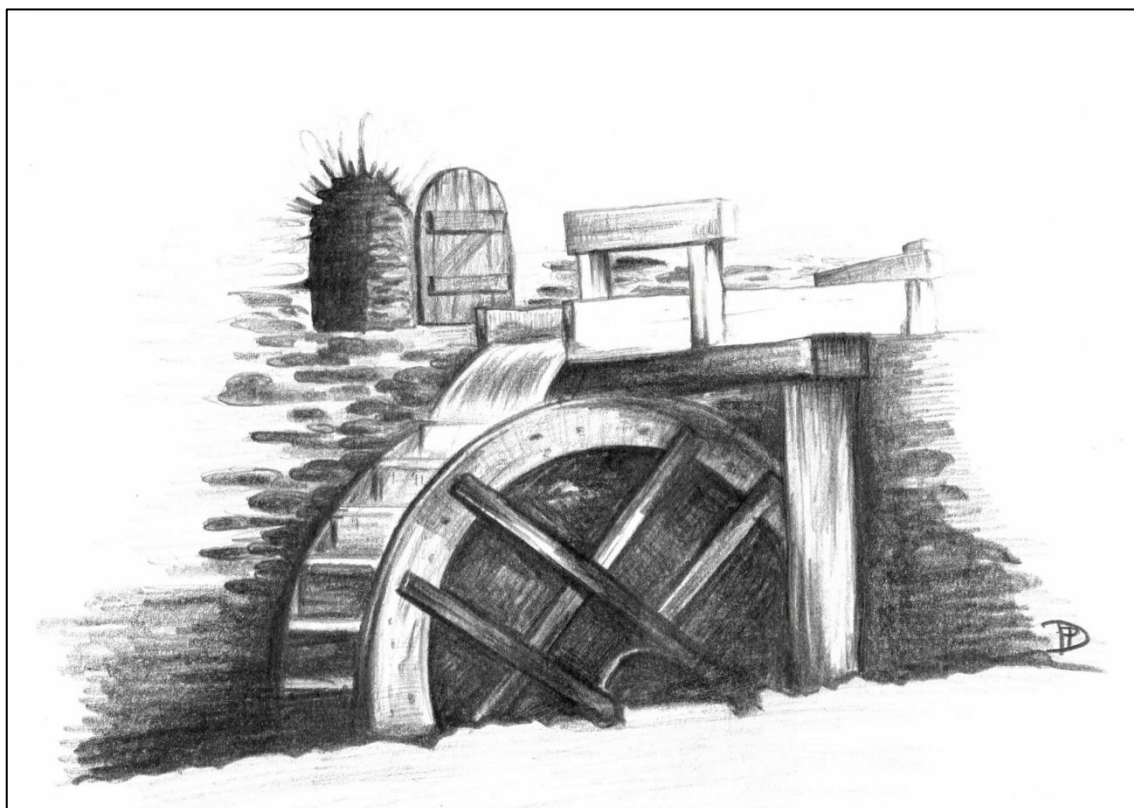
3.2 *Rozdělení vodních mlýnů*

Mlýny jsou specifické technické památky, které pro pohyb technologického zařízení využívají vodní síly. Tímto faktem je dána lokalizace mlýnů poblíž vodního toku. Nejpočetnější skupinu tvoří mlýny, které poháněla vodní síla potoků a menších toků. Rozšířená je i skupina říčních mlýnů. Voda je k mlýnu přiváděna náhonem a podle způsobu jakým je voda vedena na mlýnské kolo lze mlýny rozdělit na dva základní typy. Prvním z nich je mlýn na spodní vodu. Jedná se o nejstarší typ vodního kola, který lze na první pohled rozlišit dle charakteristického tvaru lopatek vystupujících nad obvod kruhu a v některých případech umístěných mezi kruhy. Tento typ vyžaduje pro svůj optimální provoz větší vodní tok s malým spádem. Mlýny na spodní vodu byly charakteristické pro nížinaté a rovinné oblasti. Kola na spodní vodu bývala méně účinná. Výhodou však byla možnost využití více kol, umístěných za sebou, najednou. Mlynáři odpadala starost s případným nedostatkem vody, protože větší vodní tok zajišťoval dostatek vody po celý rok.

Obrázek 1: Vodní kolo na spodní vodu (zdroj: vlastní kresba autorky)

Druhým typem je kolo na vrchní vodu, které se používalo spíše v kopcovité krajině. Vodní kolo mělo specifický tvar lopatek, které tvořily korečky. Kolo na vrchní vodu vyžadovalo velký spád vody, přičemž postačoval menší vodní tok. S rozvojem rybníkářství se začaly objevovat mlýny, které se stavěly pod hrází rybníků a představovaly kromě chovu ryb další užitek. Voda byla přiváděna na kolo vantroky. (Štěpán 2008, s. 149-153)

Obrázek 2: Vodní kolo na vrchní vodu (zdroj: vlastní kresba autorky)

Mlýny byly po architektonické stránce podobné venkovským stavením, mnohdy je odlišovala jen lokalizace v blízkosti vodního toku a charakteristický prvek v podobě mlýnského kola. Klasické mlýnské stavení se sestávalo zpravidla ze třech částí, síně, mlýnice a světnice. S postupnou modernizací mlýnů se zvyšovaly budovy mlýnů. Nejčastěji o jedno či více pater, nebo nástavbou na střeše. Mohutnější výstavné mlýny modernizace po stavební stránce nepozměnila, protože jejich prostorný interiér zajišťoval dostatek místa pro nové technologické vybavení. Vizuálně se však modernizace projevila. Charakteristická dřevěná vodní kola nahradily turbíny a změny doznaly i nátokové části náhonu. (Šimek 2011, s. 204) U mlýnů, kde i nadále zůstala

dřevěná vodní kola, byl redukován jejich počet. Dřevěnou konstrukci bylo třeba obměňovat, protože dřevo jako konstrukční materiál špatně odolává teplotním a povětrnostním změnám a také se snadno opotřebovává. Pořízení nového vodního kola bylo a je velice finančně náročné. Dalším neméně důležitým faktem, který komplikuje obnovení tradičních vodních kol dnešních objektů, je i stále menší počet odborníků, kteří ovládají tradiční sekernické řemeslo a dokážou zhotovit mlýnská zařízení a jejich součásti.

3.3 *Řemesla spojená s vodními mlýny*

Mlynářské řemeslo patřilo k nejnáročnějším řemeslům a zcela oprávněně si vždy zasluhovalo patřičné úcty. Již samotní mlynáři označovali své řemeslo slovem kumšt, protože si byli vědomi, že se jednalo o skutečné umění. Cesta k mlynářskému povolání byla velmi zdoluhavá a bylo třeba vyvinout značné úsilí. Mlynáři museli prokazovat vynikající znalosti z mnoha zdánlivě vzdálených oborů. Nezbytné byly například znalosti vodotechnických a klimatických poměrů, provozní záležitosti a základy ekonomiky. To vše bylo potřeba pro výkon řemesla a bezproblémový provoz mlýna. Mlynáři se řadili k váženým osobám a především ve venkovském prostředí patřili k lidem s nadprůměrným vzděláním. Řada mlynářů zastávala nejrůznější veřejné funkce. Mlynáři se často stávali starosty, vůdčími osobami nejrůznějších spolků a také zasedali ve školských radách. V době národního obrození lze vysledovat obzvlášť velký význam mlýnů, ve kterých probíhala setkání pokrokově smýšlejících lidí, a mlynáři se stávali nositeli vlasteneckých myšlenek. Významné postavení vodních mlýnů se projevilo i v dobách první a druhé světové války. V mlýnském prostředí se narodilo a vyrůstalo také několik významných osobností naší kultury a politiky, jako například F. L. Rieger, A. Mánes, J. Mysliveček, K. H. Mácha, A. Heyduk a další. (Křivanová 2002, s. 5)

Počátky sekernického řemesla sahají do 12. století, kdy se na našem území objevily první vodní mlýny. Původně byly sekernické práce součástí mlynářského řemesla, které vyžadovalo dokonalou znalost stavby mlýna a schopnost zhotovit veškeré technické zařízení mlýna. K vyčlenění specializovaných řemeslníků došlo až v období, kdy se začalo používat složitější technologie a také vzrostl počet vodních děl. Název sekerník je odvozen od základního používaného nástroje, kterým byla sekýra se zahnutým topůrkem. Sekerníky byli označováni vyučení mlynáři bez vlastního mlýna, vyučení

tesaři, truhláři a koláři. Původní řemeslo sekerníka zahrnovalo především zhotovování vodních kol, palečnicích kol, převodů, náhonů a jezů. Mezi běžné práce patřily také pravidelné údržby a opravy ve mlýnech, které stačil vykonat jeden řemeslník. Rozsáhlejší práce prováděly skupiny sekerníků. Existovali dokonce specialisté, kteří stavěli celé mlýny. Pracovní postupy a návody se dědily z generace na generaci a zručnost přecházela z otce na syna. Vznikaly tak vynikající sekernické rody, které působily v naší zemi i v zahraničí. Použitelnost sekernického řemesla se rozšiřovala s růstem schopností a vědomostí z více oborů. Přispěl k tomu také smysl pro přesnost a znalost mechaniky a složitých výpočtů. Sekerníci zhotovovali nejen zařízení pil, mlýnů, hamrů, olejen a dalších zařízení, ale také rozličné jiné mechanismy ze dřeva. Je pozoruhodné, že pohyb figurkám věhlasného Třebechovického betléma dal právě sekernický řemeslník. Tvůrcem jednoho z prvních exemplářů sjezdových lyží v Čechách byl rovněž sekerník. Sekernické řemeslo naštěstí nezaniklo s úpadkem vodních mlýnů, ale je dodnes stále živé. Díky několika zručným jednotlivcům ovládajícím tradiční postupy lze realizovat rekonstrukce a opravy technických památek a obor sekernictví našel uplatnění v oblasti památkové péče. Sekernické řemeslo v současné době reprezentují dvě skupiny. Jednu skupinu vede František Míkyška z Kojetína na Sedlčansku. Druhá skupina pracuje pod vedením Jiřího Myšky a Pavla Tomáška ze Studnic na Hlinecku. (Křivanová 2002, s. 72-75)

3.4 *Současné využití mlýnů*

Kategorizaci technických památek lze provádět dle několika hledisek. Z hlediska zpracovávaného produktu rozlišujeme mlýny na zpracování zemědělských výpěstků, vodní pily na zpracování dřeva a vodní hamry pro kovovýrobu. Důležitým aspektem je také technický stav objektů, který může být vyhovující a pak je technická památka určitým způsobem dále využívána. Objekt, který je v nevyhovujícím technickém stavu, je pro jakékoliv využití nepoužitelný a vyžaduje rekonstrukci. Při posuzování vodních mlýnů je velmi důležitá míra zachování technologie výroby či provozu. K památkám mimořádného významu patří ty, jejichž technologické vybavení zůstalo zachováno. Pro cestovní ruch lze také využít objekty, kde se původní zařízení dochovalo jen zčásti, anebo bylo nahrazeno obdobnými exponáty. Nevyhovující stav technologie technických památek, nebo absence původního výrobního zařízení činí památku turisticky neatraktivní.

Pro využití vodních mlýnů v cestovním ruchu je velice důležitá jejich návaznost na další atraktivitu v místě lokality, úroveň služeb cestovního ruchu, turistické informace, způsob značení, dopravní dostupnost a návaznost na dopravní infrastrukturu.

Dle Gehinové (2010) jsou pro využití v cestovním ruchu vhodné ty technické památky, které splňují alespoň dvě z následujících kritérií:

- Prohlášení technické památky za národní kulturní památku, kulturní památku, nebo historický význam objektu
- Dobrý technický stav a alespoň částečné zachování technologie výroby či provozu
- Místní možnosti využití a návaznost na ostatní kulturní památky, turisticky či relaxačně využívané zázemí, případně větší množství památek ve vhodné dostupnosti.

Atraktivita objektu je dána existencí muzea, muzejní expozice, ubytovacího zařízení či stravovacího provozu. Otázka návaznosti technické památky na další památky má velký význam především z pohledu poskytování komplexních informací a zařazení do turistické nabídky dané oblasti. Zcela jiná pozornost se věnuje turisticky zajímavým objektům, které se nacházejí v památkově chráněných lokalitách, ať už jsou to památky zapsané na prestižní Seznam světového kulturního a přírodního dědictví, městské památkové rezervace, nebo městské památkové zóny. Technické památky nacházející se poblíž menších měst a obcí mají podstatně horší pozici.

4 Projekt Mlynářská stezka

4.1 Charakteristika projektu

Mlynářská stezka je ojedinělým projektem svého druhu u nás. Jedná se o tematickou nadregionální cyklistickou trasu, jejímž hlavním motivem je historie mlýnů a mlynářského řemesla. První myšlenky vytvořit trasu, která by propojovala mlýny a poukazovala by na jejich bohatou historii, pocházejí z roku 2003. Naštěstí nezůstalo jen u plánů a vznikl životaschopný projekt, který byl dovršen v červnu 2006 otevřením nové tematické trasy pro cyklisty s názvem Mlynářská stezka. Prostřednictvím této cyklotrasy jsou návštěvníci seznámeni s historií a zajímavostmi spojenými s rozvojem

mlynářského řemesla v naší zemi. Projekt Mlynářská stezka vznikl za podpory Evropské unie. Nositelem projektu je město Náměšť nad Oslavou. Projekt byl realizován za pomoci Regionální rozvojové agentury Vysočina a za přispění kraje Vysočina. (Regionální rozvojová agentura Vysočina, 2004)

4.2 *Trasa Mlynářské stezky*

Celková délka trasy Mlynářské stezky dosahuje 185 km a protíná území kraje Vysočina a kraje Jihomoravského. Na trase či v bezprostřední blízkosti stojí celkem 48 mlýnů, z nichž 30 mlýnů leží v kraji Vysočina a 18 je součástí Jihomoravského kraje. V zájmovém území stezky leží osm obvodů obcí s rozšířenou působností. Mapa území Mlynářské stezky je uvedena v příloze číslo 6. Mlynářská stezka začíná v Novém Městě na Moravě, kde je napojena na Posázavskou cyklotrasu a na regionální cyklotrasu Jeseník – Znojmo. Cílovým místem je hraniční přechod pro pěší a cyklisty Čížov – Hardegg, kde trasa navazuje na síť cyklotras a cyklostezek v Dolním Rakousku. Na trase Mlynářské stezky leží mnoho zajímavých kulturních a přírodních památek a pozoruhodností, které zvou k návštěvě a poznání. Jedná se především o zámky v Náměšti nad Oslavou, Velkém Meziříčí, Jevišovicích a Vranově nad Dyjí, dále pak Westernové městečko Šiklův mlýn. Z přírodních zajímavostí je to Chráněné územní Žďárské vrchy, údolí řek Oslavy a Rokytne a Národní park Podyjí a Thayatal. Na trase Mlynářské stezky jsou půjčovny, opravny a úschovny kol, místa s veřejným internetem, přírodní koupaliště a sportoviště. Turistická informační centra na trase jsou vybavena propagačními tiskovinami Mlynářské stezky. Trasa je vedena po stávajících komunikacích tak, aby maximálně kopírovala vodní toky, kterými jsou řeky Oslava, Rokytná, Jevišovka a několik potoků. Mlynářskou stezku lze členit do jedenácti úseků:

úsek 1: Nové Město na Moravě – Bobrová

Úsek je dlouhý cca 17 kilometrů. Prochází obcemi Petrovice, Nová Ves u Nového Města, Branišov, Zvole a Olešínky. Tento úsek vede kouzelnou krajinu Žďárských vrchů, návštěvníci se mohou zajet podívat na mlýny - Humpolecký, Jelínkův, Tálský, Buršův, Branišovský, Strchův, Míčův, Kubitův a Mahlův. Kousek od obce Zvole je i významná turistická atrakce Westernové městečko.

úsek 2: Bobrová – Radostín nad Oslavou

Tento úsek je 16,5 km dlouhý a prochází obcemi Podolí, Radešín, Bohdalec a Ostrov nad Oslavou. Cestou lze vidět Rychtářův a Švomův mlýn.

úsek 3: Radostín nad Oslavou – Velké Meziříčí

Tento úsek je dlouhý 18 kilometrů a prochází obcemi Kněževes, Krásněves, Bory, Vídeň a Mostiště, kde je velká vodní nádrž. Trasa propojuje Vrbův a Nedomův mlýn. Přímou ve Velkém Meziříčí je na místě bývalého mlýna příjemná restaurace Jelínkova vila, kde je asi již jediné originální funkční dřevěné mlýnské kolo. Původní Buchtovský mlýn se vyznačoval neobyčejně dlouhým vodním náhonem, který mimo jiné poháněl tři vodní kola. Mlýn byl později přestavěn a vznikla tak obytná budova a vodní elektrárna. Objekt v současné době slouží jako hotel, minipivovar a restaurace. K dalším zajímavostem ve městě patří Muzeum silnic a dálnic ČR, chrám Sv. Mikuláše a Židovská synagoga.

úsek 4: Velké Meziříčí – Tasov

Tento úsek je dlouhý 13 kilometrů a prochází Nesměřským údolím s naučnou stezkou, okolo obcí Osová, Petrávec a Dolní Heřmanice. Na trase leží Řihákův a Panský mlýn. Dále zde jsou zříceniny hradů Dub a Templštejn.

úsek 5: Tasov – Náměšť nad Oslavou

Tento úsek je dlouhý 14 kilometrů a prochází obcemi Vaneč a Naloučany. Na trase leží Dobrovolnův a Nový mlýn. V samotném městě Náměšti nad Oslavou lze navštívit dominantu města, kterou je renesanční zámek, jehož klenotem je knihovna, bohatě vyzdobená freskami, čítající na 16 000 svazků a sbírka tapisérií. K dalším zajímavostem patří barokní most přes řeku Oslavu z roku 1737, kostel sv. Jana Křtitele a zámecká obora s chovem daňčí zvěře.

úsek 6: Náměšť nad Oslavou – Dukovany

Tento úsek je dlouhý 19 kilometrů a prochází obcemi Březník, Košátky a Mohelno. Cesta vede okolo mlýna v Březníku, Starého mlýna, mlýna Skřipina a Mohelenského mlýna. V blízkosti tohoto úseku se nachází obec Kralice nad Oslavou s významným

památníkem Bible Kralické. Na trase se dále nachází zřícenina hradu Rabštejn, vodní nádrž Mohleno a národní přírodní rezervace Mohelenská hadcová step, která je unikátní svými specifickými rostlinnými a živočišnými druhy. K zajímavostem patří i informační centrum Jaderné elektrárny Dukovany s interaktivním modelem, audiovizuální projekcí a mnoha efektními prvky.

úsek 7: Dukovany – Tavíkovice

Tento úsek je dlouhý 16 kilometrů a prochází obcemi Horní Dubňany, Dolní Dubňany Tulešice, Čermákovice a Horní Kounice. Trasa u obce Horní Dubňany také opouští kraj Vysočina a dále pokračuje územím kraje Jihomoravského. Cestou lze spatřit Jarolímkův, Kuchyňkův, Podskalní, Spálený, Valův, Vilímův a Nový mlýn.

úsek 8: Tavíkovice – Jevišovice

Tento úsek je dlouhý 10 kilometrů a prochází obcemi Běhařovice, Újezd a Slatina. Cestou můžete spatřit Kašparův a Žaludův mlýn. K atraktivním místům úseku patří pravěké hradiště nacházející se na levém břehu řeky Jevišovky, renesanční zámek v Jevišovicích a jedna z nejstarších kamenných přehrad ve střední Evropě.

úsek 9: Jevišovice – Hluboké Mašůvky

Tento úsek je dlouhý 20 kilometrů a prochází obcemi Vevčice a Plaveč. Cestou můžete vidět Hrázský, Šmidlův a Jelínkův mlýn. Je zde také mlýn Culpovec, Bábovec a Hlavatcův, zřícenina Lapikus a vodní nádrž Výrovice.

úsek 10: Hluboké Mašůvky – Vranov nad Dyjí

Tento úsek je dlouhý 24,5 kilometrů a prochází obcemi Plenkovice, Kravsko, Olbramkostel, Vracovice a Lesná. Na trase stojí Havlínův a Padrtův mlýn. Je zde také jediný větrný mlýn na trase - Větrný mlýn Lesná. Třípodlažní budova kuželovitého tvaru z lomového kamene byla postavena roku 1850 a dnes slouží jakou stylová restaurace. Město Vranov nad Dyjí s nepřehlédnutelným zámek tyčícím se na příkré skále nad městem je častým výletním cílem. Oblíbená je také rekreační oblast Vranovské přehrady.

úsek 11: Vranov nad Dyjí – Hardegg

Tento úsek je dlouhý 9 kilometrů. Trasa vede přes Národní park Podyjí, navštívit lze impozantní Ledové sluje nacházející se v příkrém severozápadním svahu nad řekou Dyjí. Na hraničním přechodu Hardegg cyklotrasa Mlynářské stezky končí.

4.3 *Mlýny na trase*

Na trase Mlynářské stezky se nachází 48 mlýnů, které jsou vyznačeny v turistických mapách. V současné době je většina mlýnů v soukromém vlastnictví a objekty jsou využívány pro obytné či individuální rekreační účely. Někteří z majitelů si nepřejí být prezentováni v materiálech sloužících k propagaci, proto je výčet zajímavostí a historických informací týkajících se jednotlivých mlýnů nekompletní. Informace o mlýnech byly čerpány z Prostorové analýzy Mlynářské stezky (Regionální rozvojová agentura Vysočina, 2004).

Humpolecký mlýn

nachází se na jižním okraji Nového Města na Moravě na řece Bobrůvce. Mlýn sloužil pro mletí obilí a z původního zařízení se téměř nic nedochovalo. Objekt je v soukromém vlastnictví.

Jelínkův mlýn

je lokalizován v jižní části Nového Města na Moravě. Mlýn stojí na řece Bobrůvce. Objekt byl původně zbudován jako papírna, později sloužil jako výroba škrobu a od roku 1931 sloužil jako mlýn pro mletí obilí. Jedná se o nejmladší mlýn na Novoměstsku. Z původního zařízení se do dnešních dnů nic nezachovalo. Lze spatřit nově obnovený funkční náhon. Mlýn slouží jako obytný objekt.

Buršův mlýn

mlýn se nachází na východ od obce Křídla a leží na potoce Desna. O historii mlýna se nedochovaly žádné záznamy. Z technického vybavení se zachovaly pouze nefunkční zbytky zařízení. Původně byl mlýn využit pro mletí menšího množství obilnin, později

byla přistavěna katrová pila. V současné době mlýn není využíván, přilehlé budovy slouží pro bytové a hospodářské účely.

Branišovský mlýn

mlýn stojí v blízkosti obce Branišov na povodí řeky Bobrůvky. Malý mlýn sloužil původně pro mletí a šrotování obilí. Později byl přestavěn na obytné a hospodářské stavení. Z původního zařízení se do dnešních dnů nedochovalo nic. Objekt je v soukromém vlastnictví.

Míčův mlýn

mlýn leží u obce Zvole na potoce Olešná. Malý mlýn byl využíván pro mletí menších dávek obilí. K doplňkovým činnostem patřilo lisování oleje, řezání na pile a polní hospodářství. Provoz mlýna zastavila konfiskace majetku. V současné době je mlýn v soukromém vlastnictví.

Švomův mlýn

mlýn se nachází v údolí na levé straně silnice z Radostína do Kněžavse na pravém břehu řeky Oslavy. Jedná se o bývalý středověký panský mlýn, jehož první písemná zmínka pochází z roku 1695. Mlýn zpracovával obilné produkty a v roce 1995 byl znovu uveden do provozu. V blízkosti mlýna je v provozu také pila.

Řihákův mlýn

dříve Hamžův mlýn stojí na pravém břehu řeky Oslavy mezi obcemi Dolní Heřmanice a Studnice. Mlýn pochází z období okolo roku 1640 a původně zpracovával obilné produkty. Doplňkovým provozem byla i pila. Neobydlený mlýn je mimo provoz a budova je kulturní památkou.

větrný mlýn Lesná

jediný větrný mlýn na trase se nachází na východním okraji obce Lesná. Mlýn původně sloužil k mletí obilí. Při rekonstrukci byly přistavěny další budovy, opravena střecha a

osazeny repliky větrných perutí. Mlýn je v soukromém vlastnictví a slouží jako stylová restaurace.

5 Charakteristika zkoumaných objektů

V bakalářské práci jsou popsány technické památky, jejichž společným jmenovatelem je pohon na vodní sílu. Uvedené objekty jsou zpřístupněny pro veřejnost a interiéry obsahují expozice muzejního charakteru. Všechny zmíněné mlýny jsou dosažitelné pro návštěvníky Mlynářské stezky a vhodné k jednodenním výletům. Vzhledem ke skutečnosti, že mlýny na trase Mlynářské stezky nejsou přístupné a tudíž méně turisticky atraktivní, propojení stezky s uvedenými objekty může přispět k obohacení Mlynářské stezky.

5.1 *Vodní pila Peníkov*

Celodřevěná vodní pila se nachází na území Přírodního parku Česká Kanada v blízkosti obce Český Rudolec (okres Jindřichův Hradec). Menší nenápadná budova pily stojí pod hrází rybníka. Přestože není známé přesné datum vzniku pily, původ vzniku sahá do první poloviny 19. století. Vnitřní vybavení pochází z let 1864 až 1865. Voda přiváděná z rybníka poskytovala hnací sílu pro mlýn a pilu až do doby po druhé světové válce. Provoz byl ukončen v 50. letech minulého století. Mlýn ukončil svoji činnost nadobro a vodní pila byla ještě příležitostně využívána. Přestavbou mlýna na rekreační objekt zaniklo veškeré původní vybavení, náhon i vodní kolo funkční spojení mezi oběma objekty bylo zrušeno. (Janák 2003, s. 91) Mlýn dodnes slouží k rekreaci majitele, zatímco pila byla v roce 1963 prohlášena za nemovitou kulturní památku. Tato skutečnost uchránila vodní pilu před jistým zánikem. Před obnovou vykazovala budova poškození zděných základů, což zapříčinilo pokles části objektu. Náhon, vodní kola a ovládací prvky byly v rozkladu. Vnitřní vybavení jeví známky mechanického opotřebení. Zachovaly se však původní nástroje. Cílem rekonstrukce bylo dosažení vzhledově původního a technicky provozuschopného stavu. Rekonstrukce započala vyrovnáním a stabilizací objektu a stavebními pracemi na podezdívce. Byla opravena

střešní krytina, obnoven náhon, postavena obě vodní kola včetně hřídele viz obrázek 3.

Obrázek 3: Pila Peníkov – vodní kola (zdroj: vlastní foto autorky)

Toto je jen neúplný výčet prací, které byly provedeny, aby bylo dosaženo provozuschopného stavu. Rekonstrukce proběhla díky aktivitě občanského sdružení Zkrášlovací spolek Rudolecko, který je správcem vodní pily. Sekernické práce provedl Jan Kudrna ml. z Radíkova. Dosažení cíle podpořil i majitel technické památky, kterým je obec Český Rudolec. Mezi další mecenáše patřil tehdejší okresní úřad v Jindřichově Hradci a někdejší Národní památkový ústav v Českých Budějovicích. Projekt obnovy vodní pily zvítězil v roce 2001 v celostátním kole grantového programu Ford Motor Company na obnovu životního prostředí a kulturního dědictví. Cena spojená s tímto úspěchem se stala hlavním finančním přínosem a umožnila provedení obnovy v celém rozsahu. (Štěpán 2000, s. 128)

5.2 *Vodní mlýn v Dašově*

Dašovský vodní mlýn stojí v blízkosti obce Štěměchy, 15 kilometrů západně od města Třebíče. První zmínka o existenci mlýna pochází z roku 1730. Mlýn je v soukromém vlastnictví. V roce 2012 byla završena několikaletá rekonstrukce mlýna osazením nového funkčního vodního kola na vrchní vodu viz obrázek 4.

Obrázek 4: Vodní kolo Dašovského vodního mlýna (zdroj: vlastní foto autorky)

Sekernické práce na stavbě vodního kola provedl sekerník Mikyška z Kojetína u Sedlčan. V červenci téhož roku zde byla otevřena expozice s názvem Muzeum mlynářství a venkovského životního stylu. Exponáty jsou umístěny na čtyřech podlažích a zahrnují kompletní strojové vybavení válcového mlýna, zbytky původního českého složení a původní barokní vyřezávané sloupky. Mezi další zajímavosti patří expozice zpracování lnu, sbírka pytlů z celého světa, kuchyňské předměty denní potřeby, zařízení dětského pokojíčku, prádelny a mnoho dalšího. Majitelé Dašovského vodního mlýna umožňují prakticky celoročně prohlídky pro veřejnost. Vzhledem k respektování

soukromí dalším aktivitám majitelů je třeba předchozí domluva prohlídky. V blízkosti mlýna se tyčí nejvyšší kopec Třebíčska, který nese název Mařenka. Na podzim roku 2012 zde byla otevřena nově postavená rozhledna poskytující za optimálního počasí viditelnost až do Rakouska.

5.3 *Skanzen lidových staveb Veselý Kopec*

Osada Veselý Kopec je místem přírodní expozice Souboru lidových staveb. Původní osadu pocházející z první poloviny 16. století tvořilo několik roubených chaloupek, zasazených do malebné kopcovité krajiny, obývaných drobnými rolníky. Během staletí se původní ráz osady zásadně změnil. Některá původní roubená stavení zcela zanikla, jiná stavebními úpravami radikálně změnila svůj vzhled. Do dnešních dnů se zachoval pouze jeden objekt. Počátkem 70. let 20. století sem byly postupně přeneseny památky lidového stavitelství a vznikl tak skanzen, který čítá bezmála třicet volně rozptýlených objektů. Přírodní expozice dokumentuje život a práci drobných rolníků v období od první poloviny 19. století do poloviny 20. století. Návštěvníci si mohou prohlédnout, jak vypadala budova špýcharu, ovčín, výměnek, sušky ovoce a lnu, haltýř se studánkou, včelín a další. K nejzajímavějším objektům patří stodola s šindelovou střechou, olejna na vodní pohon a vodní mlýn. Dobově vybavené interiéry chalup lákají k nahlédnutí a přibližují současnému návštěvníku styl bydlení, způsob hospodaření, místní tradice a zvyky. Drobná políčka, předzahrádky s květinami a bylinami a domácí zvířata dokreslují autentickou atmosféru expozice. V době konání kulturních akcí osada ožívá a v chaloupkách se pohybují dobově oblečení lidé, kteří předvádějí tradiční řemesla. (Veselý Kopec, 2013)

Dle podrobného průzkumu se na místě původní osady nacházel vodní mlýn pocházející z období kolem roku 1580, který však v roce 1909 vyhořel a nebyl již nikdy obnoven. Jednalo se o malé roubené jednopodlažní stavení, ze kterého se dochovalo jen torzo v podobě zbytků podezdívek a vyschlý náhon. Po roce 1975 byl na Veselý Kopec přenesen mlýn z nedalekých Oldřetic, který byl stejného typu a rozměru viz obrázek 5.

Obrázek 5: Mlýn z Oldřetic (zdroj: Soubor lidových staveb Vysočina)

Prohlídka mlýnu patří k nejoblíbenějším. Největší místnost mlýna je vybavena velkým stolem s čestným místem pro mlynáře, vyřezávanou manželskou postelí, truhlou na prádlo, pecí a dalšími nezbytnostmi tehdejší domácnosti. Menší místnost sloužila k ubytování mlynářských pomocníků. V roubeném přístavku mlýna je jedinečné zařízení mechanické varny na povidla, které je poháněné vodním kolem. Varna je vybavena třemi měděnými kotli, jejichž míchačky rotují rozdílnými rychlostmi, aby postupně zpracovávaly ovocnou sklizeň. Totéž vodní kolo pohání pomocí zvláštního řetězu mechanismus stoupy na zpracovávání třísla z kůry stromů.

Dalším zajímavým objektem je olejna, která byla na Veselý Kopec přenesena z Damašku u Pusté Rybné. Zařízení olejny, pocházející z 18. století, sloužilo k výrobě oleje z lněného semena. Při výrobním procesu byla využívána vodní síla v podobě vody přiváděné na vodní kolo shora. Doplnkovým provozem bylo zařízení mlátičky, okružní pily a šrotovníku. Expozici tematicky doplňuje dílna sekerníků, která je umístěná v bývalé roubené sýpce v blízkosti mlýna.

Částí Souboru lidových staveb Vysočina je rovněž kovací hamr středověkého původu a část mlýna zaniklého požárem, který stojí v nedalekých Svobodných Hamrech. Osada, jejíž počátky sahají do 15. století, vznikla kolem železářny a patří k nejstarším střediskům se železářskou výrobou v regionu. Kovací hamr, jehož obrovské kovací kladivo je poháněno vodním kolem na spodní vodu, stojí uprostřed osady. Uvnitř objektu, který je zpřístupněn veřejnosti, se nalézá expozice zahrnující velké hamerské kladivo, kovadlinu, brus, výheň, měch a množství náradí a kovářských výrobků. V místě bývalé železářské pece byl v polovině 18. století postaven panský mlýn. Obnovená mlýnice je místem, kde je možné spatřit ukázkou výroby jáhel z prosa a výrobu krup. (Štěpán, 2000, s. 262-264)

5.4 *Vodní mlýn ve Slupi*

Vodní mlýn ve Slupi leží na Krhovicko-jaroslavickém mlýnském náhonu asi 15 km jihovýchodně od města Znojmo. Přesné datum vzniku není známo. Jeho umístění v centrální části obce a v bezprostřední blízkosti kostela Jména Panny Marie a fary naznačuje poměrně starý původ. První písemná zmínka je datována k roku 1484. Prvními světskými majiteli byli páni z Kunštátu, po nich následovala v průběhu staletí celá řada dalších majitelů mlýna. Na přelomu 16. a 17. století byl mlýn přestavěn na mohutnou reprezentativní budovu renesančního stylu. Budova mlýna připomínala spíše šlechtické sídlo. Rozsáhlé vnitřní prostory nebránily postupné modernizaci strojního vybavení a byly tak uchráněny dalších stavebních úprav. Do 18. Století vstoupil mlýn v relativně dobré kondici a v tehdejší době patřil údajně k největším mlýnům Znojemska, dle některých zdrojů se řadil k největším na Moravě vůbec. Voda byla k mlýnu přiváděna náhonem a odlehčovacím korytem, které je dodnes udržováno. Bezprostředně před mlýnem se nacházela čtyři stavidla, za kterými byl náhon rozčleněn do čtyř koryt. Pravé koryto roztáčelo čtyři vodní kola nestejně velikosti na spodní vodu. V druhém korytě bylo umístěno další vodní kolo. Třetí koryto tvořilo jalový odpad a poslední koryto pohybovalo dalším vodním kolem, které pohánělo dynamo pro osvětlení vnitřního prostoru mlýna. Odlehčovací rameno mělo podíl na správném chodu náhonu a odvádělo přebytečnou vodu při vzestupu hladiny vody. V polovině 20. Století byla šestice vodních kol nahrazena Francisovou turbínou a mlýn byl dovybaven novými moderními stroji. Tehdejší majitel mlýna byl německé národnosti a tato skutečnost vedla v roce 1945 ke jmenování národního správce, který později vstoupil i s mlýnem do Jednotného zemědělského družstva. Družstvo v roce 1951 přestalo používat mlýna

ke svému původnímu účelu, zastavilo mletí a později i šrotování a budova byla využívána jako skladovací prostory a vývažovna. Opravená Francisova turbína vyráběla elektrický proud. V roce 1958 se stal mlýn kulturní památkou a krátce nato byl navrácen bývalému národnímu správci. Během několika následujících let se rapidně zhoršil technický stav budovy a mlýn byl navrácen státu. Před jistým zánikem zachránila mlýn rozsáhlá rekonstrukce, která byla dovršena v roce 1983, a objekt byl zpřístupněn veřejnosti. Od roku 1995 je vodní mlýn ve Slupi národní kulturní památkou. (Merta 2002, s. 105-106)

Mlýn ve Slupi na první pohled upoutá velkolepou renesanční budovou se čtyřmi funkčními mlýnskými koly viz obrázek 6.

Obrázek 6: Vodní kola mlýnu ve Slupi (zdroj: Technické muzeum Brno)

Jedná se o ojedinělou památku renesančního užitkového stavitelství na našem území. Objekt mlýna je ve správě Technického muzea v Brně, které zde zřídilo muzejní expozici. V původních prostorách byly instalovány vnesené exponáty, které se zde původně nevyskytovaly, ale tematicky tvoří ucelený komplex prezentace vývoje

mlynářského řemesla. Expozice je členěna do čtyř kompletních a funkčních technologických celků s možností ukázkového předvádění provozu. Nalezneme zde české složení s jednoduchou mlecí technikou, modifikované mlýnské složení ke zpracování prosa zvané kašník, amerikánské mlýnské složení též označované jako umělecké a válcové periodické složení. Jednotlivé exponáty jsou rozmístěny v jednotlivých podlažích mlýnice. Prohlídková trasa je doplněna expozicí věnované historii mlýnského náhonu a všeobecnému vývoji mlecí techniky. Turisticky nejpřitažlivější je možnost sledovat jednotlivé části mlecího procesu v provozu, poslouchat zvuky prastarého zařízení a cítit vůni mazacího oleje i výsledného obilného produktu. Expozice byla v roce 2009 obohacena o novou část, která nese název Vývoj mlynářství a dokumentuje velkým počtem autentických trojrozměrných exponátů dlouhý vývoj zpracování obilných produktů. Tato expozice se umístila na prvním místě Národní soutěže Gloria musealis v kategorii Muzejní počín roku 2009. Technické muzeum v Brně se snaží oslovit co největší počet návštěvníků, proto se podílí na pořádání již tradičního setkání lidových řemesel a folklórních souborů, které nese název Slavnosti chleba a koná se každoročně počátkem září. Hlavním bodem programu je celodenní prezentace vodního mlýna za plného provozu. Přehlídka tradičních řemesel je zajištěna prostřednictvím jarmarku rukodělných výrobků, který zahrnuje asi čtyřicet stánků rozličných profesí, jako jsou výrobci staročeského trdla, zdobení perníků, výroba sýru, výrobky z kukuřičného šustí, výroba keramiky, skleněné ozdoby, dřevořezba, paličkování, pletení košíků, drátování, kovářské řemeslo, výroba dřevěných hraček a mnoho dalšího. V průběhu setkání je možné sledovat pečení chleba ve vojenské polní pekárně. Tradiční součástí je přehlídka folklórních souborů z celé republiky, kterých se účastní na 300 vystupujících. Doplnkovým programem je přehlídka historických vozidel a zemědělské techniky a divácky atraktivní předváděcí jízdy kolových vozidel historických autobusů. Slavnosti chleba patří bezesporu k největším tradičním kulturním akcím, o čemž svědčí i vysoká návštěvnost čítající na 3 000 lidí.

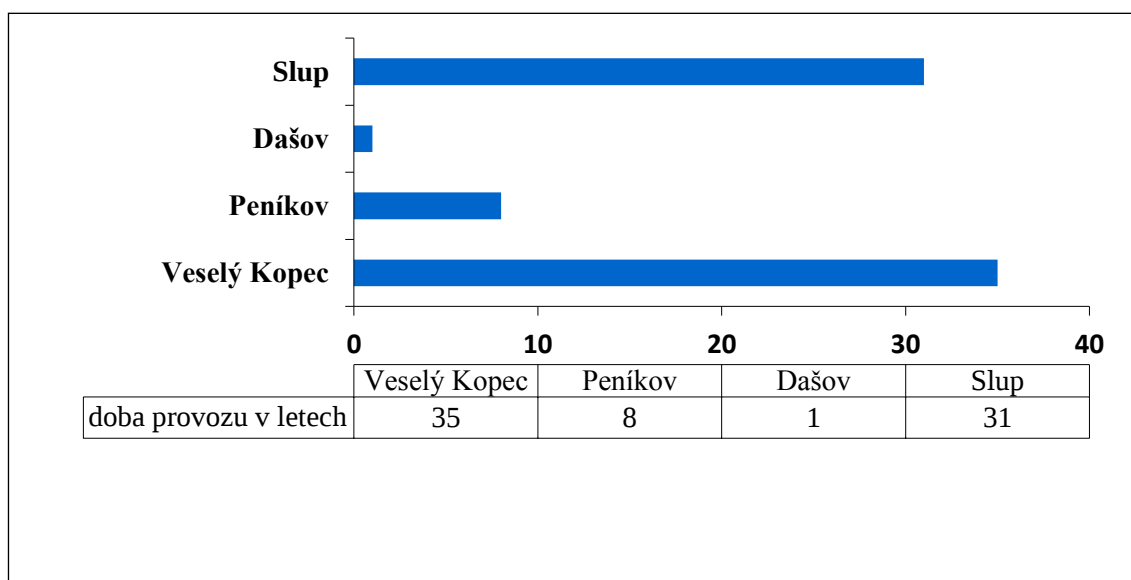
Otevírací doba vodního mlýna pro veřejnost je od dubna do října, a to vždy od úterý do neděle a o svátcích.

6 Zpracování dotazníkového šetření

V průběhu roku 2012 jsem provedla osobní řízené rozhovory s provozovateli a majiteli vodních mlýnů, které jsou zpřístupněny veřejnosti a nabízí prohlídku expozice. Dotazování probíhalo na základě předem připravené struktury. Cílem bylo analyzovat situaci vodních mlýnů, které jsou využity v cestovním ruchu, z pohledu provozovatelů. Analýza výsledků šetření

otázka 1: Od kterého data je mlýn zpřístupněn veřejnosti?

- vodní mlýn ve Slupi byl zpřístupněn na podzim 1982
- vodní mlýn v Dašově byl zpřístupněn v červnu 2012
- vodní pila v Peníkově byla zpřístupněna v roce 2005
- Soubor lidových staveb Vysočina byl zpřístupněn v roce 1978

Obrázek 7: Doba zpřístupnění veřejnosti

Diskuse

Z průzkumu vyplynulo, že co se týká data zpřístupnění, je nejstarším Soubor lidových staveb Veselý Kopec, který zahrnuje i vodní hamr v obci Svobodné Hamry a je veřejnosti zpřístupněn již 35 let. Nejmladším objektem je z daného pohledu teprve nedávno otevřený vodní mlýn v Dašově, který teprve v roce 2013 oslaví první rok od

počátku zprovoznění. Obrázek 7 přehledně znázorňuje celkovou dobu v letech, po kterou jsou zkoumané mlýny zpřístupněny.

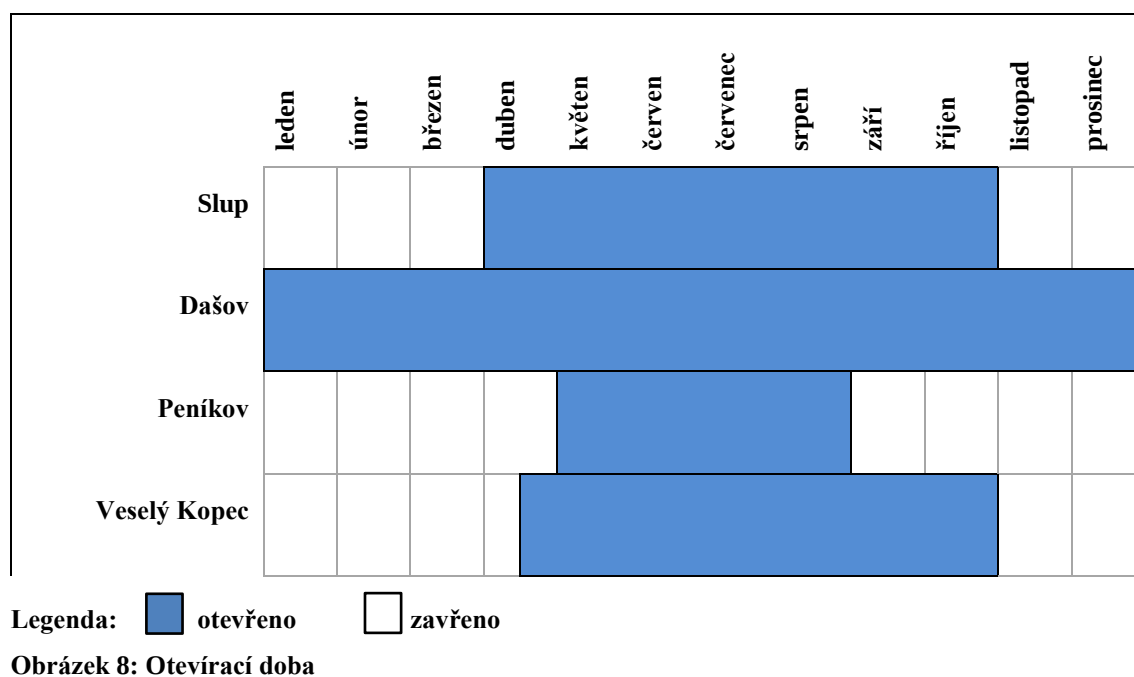
otázka 2: Je sledována statistika návštěvnosti?

Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti shodně – ano, návštěvnost je sledována. Nejčastěji je vedena statistika podle počtu prodaných vstupenek. V případě vodního mlýna ve Slupi je sledována i návštěvnost neplatících hostů a účastníků kulturní akce.

Diskuse

Lze říct, že ačkoliv je návštěvnost sledována, jsou rozdíly ve způsobu zpracování dat. V případě vodního mlýna ve Slupi jsou statistická data dále marketingově zpracovávána prostřednictvím specializovaného marketingového oddělení Technického muzea Brno.

otázka 3: Sezónnost, otevírací doba

Otevírací doba jednotlivých mlýnů je různá. Všechny objekty jsou nejčastěji otevřeny přes hlavní turistickou sezónu, což je patrné z obrázku 8. Vodní mlýn v Dašově lze po dohodě s majitelkou navštívit prakticky celoročně, jediným omezením je nepříznivé

počasí. Na většině mlýnů nelze provádět během zimního období ukázkový provoz, protože by mohlo dojít k poškození dřevěného zařízení. Vodní pila v Peníkově provozuje ukázkový pořez dřeva v květnu a červnu vždy v sobotu, v měsících červenec a srpen každou středu, sobotu a neděli. Hlavní sezóna skanzenu Veselý Kopec se zahajuje v dubnu a končí v říjnu. Během roku se i mimo tuto sezónu konají kulturní akce, například Vánoce na Veselém Kopci či Masopust.

Diskuse

Hlavním předpokladem pro otevření vodního mlýna pro veřejnost a předvedení ukázkového provozu jsou optimální anebo alespoň přijatelné klimatické podmínky. V zimním období dochází k zamrznutí vodních toků, což znemožňuje chod mlýnského kola. Technologické zařízení mlýna je z větší části dřevěné a tomuto materiálu škodí mrazivé zimní počasí. K nepříznivým vlivům patří také jarní vzestupy vodních toků. Z šetření vyplývá, že hlavní návštěvnická sezóna začíná obecně v dubnu a končí obvykle v říjnu.

otázka 4: Existence průvodce poskytujícího výklad

Všichni respondenti odpověděli ano. Ve všech zkoumaných vodních mlýnech je poskytován odborný výklad týkající se historie a provozu mlýna. V Dašovském mlýně provází přímo majitelka, která návštěvníky vítá ve stylovém oblečení a poskytuje podrobný poutavý výklad. Na ostatních místech provádí objektem najatí průvodci.

Diskuse

Obecně lze říct, že současný návštěvník se již nespokojí s popisnými tabulemi, ale vyhledává raději kontakt s fundovaným průvodcem. Ve všech zkoumaných objektech jsem našla průvodce s profesionálním výkladem, který byl vždy poutavý. Průvodci svým přívětivým chováním dotvářeli pohodovou atmosféru navštíveného místa.

otázka 5: Speciální prohlídky, kulturní akce

Vodní pila Peníkov a vodní mlýn v Dašově nepořádá speciální či kostýmované prohlídky. Místní průvodci poskytují průvodcovské služby ve svém volném čase a jsou zpravidla časově tak vytíženi, že nemohou rozšiřovat nabídku o další akce.

Vodní mlýn ve Slupi je dějištěm folklórního a řemeslného setkání s názvem Slavnosti chleba, které se koná každoročně počátkem měsíce září. Mimo tuto akci se nekonají žádné speciální prohlídky.

Skanzen lidových staveb Veselý Kopec nabízí pestrou nabídku kulturních programů během celého roku, které jsou zaměřeny na určité roční období či zvyklosti. Každoročně v lednu probíhá tradiční masopust, který se stal již vyhlášenou akcí. Hlavní turistická sezóna je zahajována v dubnu ukázkami řemesel, uvedením technických památek do chodu a to vše je doplněno kulturním programem. Během léta se o vybraných sobotách a nedělích pořádají speciální tematické akce, z nichž jsou nejoblíbenější Veselokopecký jarmark a Posvícení. Bohatou kulturní nabídku uzavírá tradiční Předvánoční jarmark.

Diskuse

Ukázalo se, že pořádání kulturních akcí je sice pořadatelsky náročné, avšak vstupuje do širší povědomosti veřejnosti a pozitivně se odráží na celkové návštěvnosti prohlídkových objektů. Dle mého názoru je velká škoda, že hlavní překážkou je obecně nedostatek financí. Je zřejmé, že subjekty jako jsou Technické muzeum Brno a Soubor lidových staveb Vysočina, mohou díky marketingovým aktivitám zajistit kvalitní kulturní program. Každoročně pořádané akce na Veselém Kopci si již získaly přízeň veřejnosti a lidová slavnost ve Slupi se také rychle dostala do povědomí návštěvníků. Vodní pila v Peníkově nemá pro konání doplňkového kulturního programu vhodné podmínky, protože nedisponuje optimálně materiálně technickou základnou. Vodní mlýn v Dašově byl teprve nedávno zprovozněn a teprve časem se ukáže, zda budou majitelé mít dostatek vůle a zrealizují své plány. Mlýn v soukromém vlastnictví má v tomto směru podstatně horší pozici.

otázka 6: Jaká je celková návštěvnost mlýna z hlediska únosnosti?

Vodní mlýn ve Slupi vykazuje každoročně vysoký počet návštěvníků. Do roku 2009 se návštěvnost pohybovala okolo 5 000 návštěvníků za rok. V následujících letech byly pořádány každoroční lidové slavnosti, což výrazně ovlivnilo návštěvnost památky. Počty zájemců o vodní mlýn se nyní pohybuje mezi 12 000 a 15 000 osob za rok. Záměrem Technického muzea je přilákat co nejvíce návštěvníků. Návštěvnost vodní pily v Peníkově byla označena jako dostatečná, vyšší návštěvnost by byla stávajícím pracovníkem těžko zvladatelná. Vodní mlýn v Dašově je v provozu teprve krátkou dobu, proto nelze návštěvnost zhodnotit v delší časové ose. Návštěvnost skanzenu Veselý Kopec byla rovněž označena za dostatečnou.

Diskuse

Obecně lze říct, že jsou výhodnější menší skupinky návštěvníků, které zajišťují lepší kontakt s průvodcem. V případě velkých skupin občas dochází k rušení výkladu neukázněnými návštěvníky. Také prostory mlýna jsou často limitovány a velké skupiny jsou z tohoto pohledu nepraktické. Návštěvy vodních technických památek nejsou vhodné pro masovou turistiku především z hlediska kapacity a realizace prohlídky. Davy návštěvníků, které jsou obvyklé v našich hradech a zámcích, by zcela znehodnotily jedinečný *genius loci* vodních mlýnů. Domnívám se, že většina provozovatelů mlýna hodnotí návštěvnost jako dostatečnou právě s vědomím, že návštěvníci vyhledávají mlýny pro svůj půvab, klid a romantiku.

otázka 7: Jak je zajištěna propagace?

Slup	internetové stránky, propagační tiskoviny, inzerce v časopisech, veletrh Regiontour Brno
Dašov	internetové stránky
Peníkov	internetové stránky, propagační tiskoviny
Veselý Kopec, Sovobodné Hamry	internetové stránky, propagační tiskoviny, prezentace na veletrzích cestovního ruchu, prezentace v médiích

Obrázek 9: Způsob propagace

Všechny dotazované vodní mlýny mají vlastní internetové stránky, které obsahují aktuální informace a pro návštěvníky. Co se týká tištěných propagačních materiálů, tam je situace různá. Většina objektů je vybavena vlastními propagačními tiskovinami, které jsou k dispozici přímo na místě či v okolních informačních turistických centrech. Využívá se i společných propagačních materiálů jako je například Graselova stezka, kde je mimo jiné také uvedena vodní pila v Peníkově. Úroveň tištěných letáků je značně různá. Účast na veletrhu cestovního ruchu uvádí jen vodní mlýn ve Slupi, který je prezentován v rámci samostatné expozice Technického muzea Brno a skanzen Veselý Kopec.

Diskuse

Z šetření vyplynulo, že většina zkoumaných objektů disponuje vlastními propagačními materiály. Všechny mlýny jsou propagovány prostřednictvím vlastních internetových stránek, což je v současné době základním předpokladem. Úroveň jednotlivých propagačních materiálů vykazuje značné odlišnosti. Setkala jsem se s profesionálně zpracovanými tiskovinami i jednoduchým jednobarevným letákem. Zjistila jsem, že prakticky neexistuje ucelená nabídka pro zájemce o tyto specifické technické památky. Zde vidím příležitost pro management Mlynářské stezky, která by mohla obohatit svůj jedinečný projekt o mlýny, které jsou snadno dosažitelné a vznikla by tak komplexní nabídka mlynářského cestovního ruchu.

otázka 8: Dopravní dostupnost

Z hlediska dopravní obslužnosti zkoumaných mlýnů uvedli respondenti jako nejvhodnější automobil. V blízkosti všech objektů se nacházejí parkovací místa. Co se týká hromadné osobní dopravy, bylo zjištěno, že spojení linkovými autobusy existuje, avšak není příliš využíváno. Železniční spojení je v tomto případě zcela nevhodné, protože zkoumané mlýny se nenachází v dosahu železniční trati. Vhodným dopravním prostředkem bylo vyhodnoceno také kolo, neboť mlýny leží v blízkosti, nebo přímo na cyklostezce či cyklotrase. V případě Dašovského mlýna lze využít i hipostezky.

Diskuse

Z průzkumu vyplývá, že návštěva vodních technických památek je nejvhodnější pro individuální cestovní ruch. Souvisí to i se způsobem dopravy, který je nejčastěji realizován prostřednictvím automobilu. Stále více oblíbeným způsobem dopravy je i cykloturistika, která bývá kombinována s automobilovou či železniční dopravou. Na mnoha místech republiky již fungují speciální automobilové linky upravené pro převoz cyklistů a jejich kol.

otázka 9: Možnosti ubytování a stravování v blízkém okolí

Z rozhovorů vyplynulo, že v blízkosti každého ze zkoumaných mlýnů se nachází ubytovací či stravovací zařízení nejrůznější úrovně. V případě malých obcí jako jsou například Peníkov a Slup se jedná o jednodušší typy stravovacích a ubytovacích provozoven. S velikostí města roste i nabídka a také úroveň poskytovaných ubytovacích a stravovacích služeb. V případě skanzenu Veselý Kopec je přímo v areálu k dispozici občerstvení a parkoviště.

Diskuse

K předpokladům využití vodních mlýnů v cestovním ruchu patří mimo jiné také existence dostupné materiálně technické základny, která zahrnuje ubytovací a stravovací provozovny. Nabídka a úroveň jednotlivých služeb je značně různorodá, přičemž platí, že mlýny, které jsou situovány v klidném prostředí připomínajícím spíše samotu, disponují spíše s jednodušší nabídkou ubytování a stravování. Mnohdy jsou tyto služby poskytovány až v sousední obci. Návštěva vodních mlýnů patří svým charakterem do

venkovské turistiky, proto nelze očekávat luxusní zařízení pro náročné klienty. Existují však výjimky, kdy zrekonstruované budovy mlýnů slouží jako hotely či penziony vysoké úrovně.

otázka 10: Spolupracujete s oblastními či jinými organizacemi cestovního ruchu?

Většina z dotazovaných subjektů uvedla, že spolupráce s organizacemi cestovního ruchu prakticky neexistuje. Vodní mlýn v Dašově dosud ne zahájil spolupráci s místními organizacemi cestovního ruchu. Důvodem bylo soustředění veškerých sil na otevření expozice. Vodní pila v Peníkově rovněž aktivně nespolupracuje s místním destinačním managementem. Vodní mlýn ve Slupi, potažmo Technické muzeum Brno, navázalo spolupráci s portálem Top výletní cíle jižní Moravy, avšak tuto spolupráci neoznačilo jako přínosnou kvůli absenci zpětné vazby. Skanzen Veselý Kopec uvádí existenci spolupráce s organizacemi cestovního ruchu a vnímá tuto spolupráci jako přínosnou.

Diskuse

Zde se projevuje značný rozdíl mezi mlýny, o které pečuje speciální oddělení či management a objekty, které profesionální servis nemají. Mlýny, které jsou provozovány pouze jako doplňková činnost, mají poněkud nevýhodu, protože majitelé či provozovatelé se zabývají jinou činností a časové důvody jim zpravidla nedovolují vyhledávat kontakty pro další spolupráci. Mnohdy jde také o nevědomost o možnostech spolupráce s místní organizací cestovního ruchu.

otázka 11: Jak je mlýn financován?

Financování provozu zkoumaných mlýnů souvisí s typem vlastnictví jednotlivých objektů. Vodní mlýn ve Slupi je financován z rozpočtu Technického muzea Brno, které je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury České republiky. Vodní pila Peníkov je obecním majetkem a je tedy financována z obecního rozpočtu. Vodní mlýn v Dašově je v soukromém vlastnictví a je financován z vlastních zdrojů majitele. Ve všech zkoumaných objektech je vybíráno vstupné, které však nepokrývá provozní náklady. Nákladnější akce investičního charakteru se ve všech případech neobejdou bez dotací. Soubor lidových staveb Veselý Kopec je státní příspěvkovou organizací.

Diskuse

Ať už je financování provozu mlýnů jakkoli rozličné, společným jmenovatelem je nadšení pro věc. U zrodu všech expozic stáli vždy nadšení jedinci, kteří se stali hnací silou. Většina rekonstruovaných mlýnů se neobešla bez nejrůznějších dotací a finanční podpory spřízněných spolků.

otázka 12: Jaké jsou vaše plány do budoucna?

Vodní mlýn ve Slupi by si rád udržel minimálně stávající návštěvnost mlýna i pořádané kulturní akce. V budoucnu by se nebránil zbudování nové expozice v přilehlém objektu, který tuto možnost přímo nabízí.

Vodní pila Peníkov nemá zatím žádné zásadní plány a ráda by si nadále udržela stávající návštěvnost.

Vodní mlýn v Dašově prošel základní rekonstrukcí, aby mohl být zahájen provoz. Majitelka objektů by ráda pokračovala v opravě přilehlých objektů a okolního prostranství. S tím je spojena myšlenka rozšíření prohlídkové trasy a pořádání kulturních akcí nejrůznějšího druhu.

Skanzen Veselý Kopec má vypracovaný plán expozičního a koncepčního záměru.

Diskuse

Z průzkumu vyplynulo, že veškeré plány a další rozvoj mlýnů je závislý na dostatku finančních prostředků. Domnívám se, že hrozbou je zmenšující se počet nadšenců, kteří se podílejí na realizaci jedinečných kulturních akcí, pořádaných v mlýnech a skanzenech. Návštěvníky velmi oblíbené ukázky tradičních lidových řemesel zajišťuje stárnoucí generace lidí, která zpravidla těžko hledá své nástupce.

7 Návrh tematické nabídky

V předchozích kapitolách byl představen projekt Mlynářská stezka a popsány vybrané vodní mlýny. Vzhledem ke skutečnosti, že na trase Mlynářské stezky nejsou v současné době žádné prohlídkové objekty, lze tematicky propojit stávající trasu s turisticky atraktivními mlýny. Vytvořila jsem čtyři náměty na výlety, které mohou uživatele Mlynářské stezky inspirovat. Mlýny, které jsou součástí námětů na výlet, jsou v dosažitelné vzdálenosti. V přílohách jsou uvedeny návrhy letáků pro jednotlivé výlety.

7.1 *Výlet za vůní chleba*

Návštěva vodního mlýna ve Slupi s živou prezentací mlynářského řemesla a bohatým doprovodným programem.

Turistický region: Jižní Morava

Turistická oblast: Znojmsko a Podyjí

Dopravní dostupnost: obec Slup se nachází 15 kilometrů jihovýchodně od Znojma a je nejlépe dostupná automobilem. Parkování je možné před budovou mlýna. Obec Slup leží na cyklistické stezce Moravská vinná stezka, která spojuje Znojmo a Moravský Písek a dále pak na trase Greenway Praha – Wien.

Návaznost na Mlynářskou stezku: Výchozím místem je Vranov nad Dyjí, cesta pokračuje přes Znojmo až do obce Slup. Délka trasy je cca 36 km.

Produktu je vhodný především pro rodiny s dětmi, seniory a individuální turisty, kteří vyznávají aktivní styl života. Délka prohlídky vodního mlýna je cca 45 minut. V příloze je uveden návrh na propagační leták.

Hlavní část produktu zahrnuje prohlídku vodního mlýna ve Slupi. Patrová budova mlýna nabízí interaktivní expozici mlynářství, funkční mlýnské zařízení, ukázkový provoz. Nejmenší návštěvníci mohou vyzkoušet dřevěnou točitou skluzavku, která dříve sloužila pro jednodušší dopravu těžkých pytlů. Při východu z objektu lze pozorovat

system stavidel a otáčející se mlýnská kola. Pravidelné prohlídky se konají od dubna do října denně mimo pondělí v čase od 9 hodin do 17 hodin.

Prohlídka mlýna je každoročně obohacena kulturní akcí s názvem Slavnosti chleba. Akce probíhá každoročně počátkem září, v roce 2013 se uskuteční 8. září. Základním tématem akce je setkání folklórních souborů, jarmark tradičních lidových řemesel a netradiční ukázka pečení chleba ve vojenské polní pekárně. Program je doplněn dalšími zajímavostmi, jako je například přehlídka historických vozidel městské hromadné dopravy ze sbírek Technického muzea Brno, předváděcí jízdy a výstava historické zemědělské techniky. V rámci akce je umožněna prohlídka areálu čs. opevnění v Šatově u Znojma a exkurze v Jaroslavickém vinném sklepě s ochutnávkou. Po celou dobu konání akce bude možné navštívit vodní mlýn, prohlídky budou zajišťovány kontinuálně za plného provozu. Jarmark lidových řemesel představí výrobu staročeského trdla, zdobení perníků, výrobu sýru, výrobky ze šustí, výrobu keramiky a skleněných šperků, dřevořezbu, paličkování, pletení košíků, drátování, zdobení skla, výrobu vitráží a dřevěných hraček, kovářské řemeslo a další. Novinkou v letošním roce bude ukázka ruční výroby foukaného lesního skla. V rámci přehlídky folklórních souborů se představí skupiny z celé České republiky. V areálu vodního mlýna bude možné shlédnout veterány osobních a účelových automobilů a motocyklů. Po celou dobu konání akce je k dispozici bohatá nabídka občerstvení.

Kontaktní informace: www.technicalmuseum.cz, www.slup.cz

7.2 *Výlet za lidovými tradicemi*

Návštěva Souboru lidových staveb Veselý Kopec

Turistický region: Východní Čechy

Turistická oblast: Chrudimsko - Hlinecko

Dopravní dostupnost: Skanzen se nachází cca 7 km od obce Hlinsko. Nejvhodnější je doprava automobilem s možností parkování přímo v blízkosti areálu. Nejbližší vlaková

zastávka je v obci Vítanov, odkud je třeba pokračovat pěšky po značené turistické značce cca 4 km. Nejbližší autobusová zastávka je v 2 km vzdálených Dřevíkovcích.

Návaznost na Mlynářskou stezku: Výchozím místem je Nové Město na Moravě. Délka trasy je cca 32 km.

Produkt je vhodný pro rodiny s dětmi, seniory a pro obdivovatele tradičních řemeslných technik. Prohlídka jednotlivých objektů je vhodná jako celodenní program. V příloze je uveden návrh propagačního letáku.

Soubor lidových staveb Vysočina lze navštívit prakticky v kteroukoliv roční dobu, která vždy návštěvníka zaujme osobitým kouzlem. Nejatraktivnějšími však bývají tradiční každoročně pořádané akce, při kterých ožívají jednotlivá stavení. V průběhu roku se na Veselém Kopci koná několik hojně navštěvovaných kulturních akcí. Na počátku roku se konají tradiční masopustní obchůzky a masky, které jsou natolik významné, že byly zapsány do Reprezentativního seznamu nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO. Tradiční velikonoce na Veselém Kopci zahrnuje prohlídku roubených staveb s ukázkami lidových zvyků na Betlémě v Hlinsku. V dubnu přichází zahájení návštěvnické sezóny, kdy se kdy je možné uvidět jednotlivé technické památky Veselého Kopce v chodu a návštěvníci si mohou prohlédnout ukázky tradičních řemesel a ochutnat tradiční stravu. V letních měsících jsou připraveny zajímavé aktivity pro rodiny s dětmi v rámci jednotlivých expozic. Pestrou nabídku doplňují ukázky řemesel a zvláštních doprovodných programů, které se konají o víkendech a zahrnují hudbu, tance a další aktivity. K nejoblíbenějším akcím, patří tradiční Veselokopecký jarmark, jehož součástí je prodej rukodělných výrobků lidových řemeslníků a bohatý kulturní program. Během kulturních akcí lze ochutnat množství tradičního pečiva a jiných krajových dobrot, spatřit ukázkou výroby nejrůznějších předmětů, zpracování zemědělských produktů a zažít spoustu legrace. Kalendářní rok uzavírá každoročně pořádaný předvánoční jarmark, kde lze zakoupit ručně vyrobené dárečky pro své nejbližší.

Kontaktní informace: www.vesely-kopec.eu

7.3 *Výlet za starými dobrými časy*

Návštěva vodního mlýna v Dašově s prohlídkou Muzea mlynářství a venkovského životního stylu.

Turistický region: Vysočina

Turistická oblast: Vysočina

Dopravní dostupnost: vodní mlýn se nachází v malé obci Dašov, která je nejlépe dostupná automobilem. V blízkosti obce je také vedena značená turistická trasa a objekt je dobře dosažitelný také cyklistům a jezdcům na koni využívajících hipostezek.

Návaznost na Mlynářskou stezku: Výchozím bodem je Náměšť nad Oslavou, cesta dále pokračuje po silnici číslo 23 přes Třebíč, směrem na Telč. V obci Štěměchy je třeba odbočit na místní komunikaci vedoucí přímo do Dašova. Délka trasy je cca 36 km.

Produkt je vhodný pro rodiny s dětmi, seniory a pro milovníky starých dobrých časů. Prohlídka mlýna s výkladem trvá téměř hodinu. V příloze je uveden návrh propagačního letáku.

Hlavní část produktu zahrnuje podrobnou prohlídku vodního mlýna. Majitelka mlýna vítá hosty v dobovém oblečení a již po vstupu do objektu zahajuje poutavé vyprávění o historii mlýna, o součástech technického zařízení a také o dlouhé cestě, která vedla k vybudování expozice. Během prohlídky návštěvníci postupně prochází čtyři patra budovy, ve kterých jsou umístěny jednotlivé exponáty. Mezi nejzajímavější patří rozličné dnešním lidem již téměř neznámé pomůcky, které dříve bývaly součástí mnoha domácností. Za pozornost stojí i vystavené bohatě zdobené úřední dokumenty minulých dob, jako je například živnostenský list bývalého mlynáře. Milovníky starých časů jistě zaujme výstava starých platidel čítající několik bankovek pocházejících z různých období. Sběrka starých skleněných pivních lahví, pocházejících z okolních pivovarů zaujme nejen milovníky zlatavého moku. V patře se nachází ukázka vybavení dětského

pokojíčku s panenkami, kočárkem a dalšími hračkami, na které si pamětníci můžou zavzpomínat. Prohlídková trasa vede i do mlýnice, kde lze spatřit téměř kompletní zařízení a také je zde k vidění původní šablona vodního kola, která byla údajně nalezena v zaneseném náhonu, a podle kterého bylo vyrobeno kolo nové. Návštěvníci si mohou na památku otisknout razítko, které je věrnou kopií původního razítka zdejšího mlynáře.

Prohlídku mlýna lze doplnit návštěvou nedaleké rozhledny, která byla na kopci Mařenka otevřena teprve nedávno a skýtá neopakovatelný rozhled do kopcovité krajiny Vysočiny.

Kontaktní informace: www.mastna.com

7.4 *Výlet za vůní dřeva*

Návštěva vodní pily v Peníkově s ukázkou pořezu dřeva.

Turistický region: Jižní Čechy

Turistická oblast: Jižní Čechy

Dopravní dostupnost: malá obec Peníkov se nachází jižně od Českého Rudolce.

Návaznost na Mlynářskou stezku: výchozím bodem je obec Jevišovice. Trasa vede přes Moravské Budějovice a Dačice do Českého Rudolce, kde silnice odbočuje na osadu Peníkov. Délka trasy je cca 60 km.

Produkt je vhodný pro rodiny s dětmi, seniory, technicky založené návštěvníky a milovníky přírody. Prohlídka a ukázkový pořez trvá 30 minut. V příloze je uveden návrh propagačního letáku.

Hlavní část produktu tvoří prohlídka unikátní technické památky – vodní pily v Peníkově. Příchozí návštěvníci naleznou nenápadnou celodřevěnou budovu pily, která je zasazena pod hrází přilehlého rybníka. Voda, která pohání dvě mlýnská kola, je

přiváděna korytem. S příchodem místní průvodkyně se pila probouzí ze spánku. Vytažení stavidla zajistí přísun vody a velké mlýnské kolo se dá do pohybu. Uvnitř budovy je systémem pák a převodů spuštěn ukázkový provoz a rozezní se charakteristický skřípot pracující pily. Zanedlouho je cítit i vůně dřeva. Ukázka provozu doplněná výkladem nenechá chladného žádného technicky založeného návštěvníka. Nabízí se prohlídka prakticky každého detailu výrobního zařízení při zachování základních bezpečnostních pravidel. Obdivuhodně zachovalé původní zařízení pracuje trpělivě až do posledního příchozího návštěvníka. Poté stavidlo opět uzavře přítok vody a pila se na nějaký čas odmlčí. Ti, co pravidelný ukázkový pořez nestihly, mohou obdivovat dřevěné stavení se soustavou vodních kol alespoň zvenčí, případně se vykoupat v nedalekém rybníce.

Doplňkovým programem může být toulka Českou Kanadou, která nabízí rozsáhle lesní porosty, množství rybníků, roztroušené kamenné útvary a další přírodní zajímavosti. Vodní pila Peníkov se nachází na trase Graselovy stezky, po které mohou cyklisté pokračovat do nedalekých Slavonic. Návštěva Slavonic slibuje mimo malebného náměstí s renesančními domy také možnost namalovat si svůj vlastní originální hrneček v jedné z místních dílen, což osloví zejména děti.

Kontaktní informace: <http://pilapenikov.sweb.cz>

Závěr

V bakalářské práci byl analyzován projekt Mlynářská stezka. Podrobný popis celkové trasy byl rozčleněn do jednotlivých úseků. Mlýny, které se nacházejí na trase stezky, nebo v její blízkosti jsou uvedeny v kapitole 4.3. Nejedná se o kompletní přehled mlýnských budov, protože v některých případech chybí informace o historii a použití objektu a jinde si někteří majitelé mlýnů nepřejí publicitu. Trasa Mlynářské stezky vede územím s atraktivním přírodním prostředím a v blízkosti stezky se nachází mnoho historických památek. Mlýny patřící do zájmového území stezky nemají ukázkové expozice muzejního charakteru. Ve vzdálenosti vhodné k jednodenním výletům se nachází několik mlýnů, které jsou zpřístupněny pro veřejnost a nabízí prohlídkové trasy či ukázkový provoz. Propojením stezky a zpřístupněných vodních technických památek vznikly čtyři náměty na výlet pro uživatele Mlynářské stezky. V rámci námětů jsou uvedeny výchozí body stezky, ze kterých jsou výlety nejsnáze dostupné. Trasy lze však přizpůsobovat individuálním požadavkům. Jednotlivé tipy na výlety mohou být uveřejněny na internetových stránkách Mlynářské stezky a vhodně tematicky doplnit turistickou nabídku. Základní nabídku lze postupně rozšířit o další vhodné prohlídkové objekty či zajímavá místa související s problematikou mlynářství. Cíl bakalářské práce byl tímto naplněn a výsledné produkty v podobě námětů na výlety můžou být užitečné nejen návštěvníkům pohybujícím se po Mlynářské stezce.

Hypotéza, že vodní mlýny mají nedostatečnou návštěvnost, byla vyvrácena. Na základě odpovědí dotazovaných provozovatelů mlýnů bylo zjištěno, že stávající návštěvnost je dostačující. Jde o subjektivní postoj provozovatelů, kteří většinou zastávají roli průvodce a vnímají počty návštěvníků z hlediska únosnosti. Dle jejich názoru by větší počty návštěvníků nepříznivě ovlivnily průběh a kvalitu prohlídky a ve vyhrocených případech by mohlo dojít k poškození exponátů.

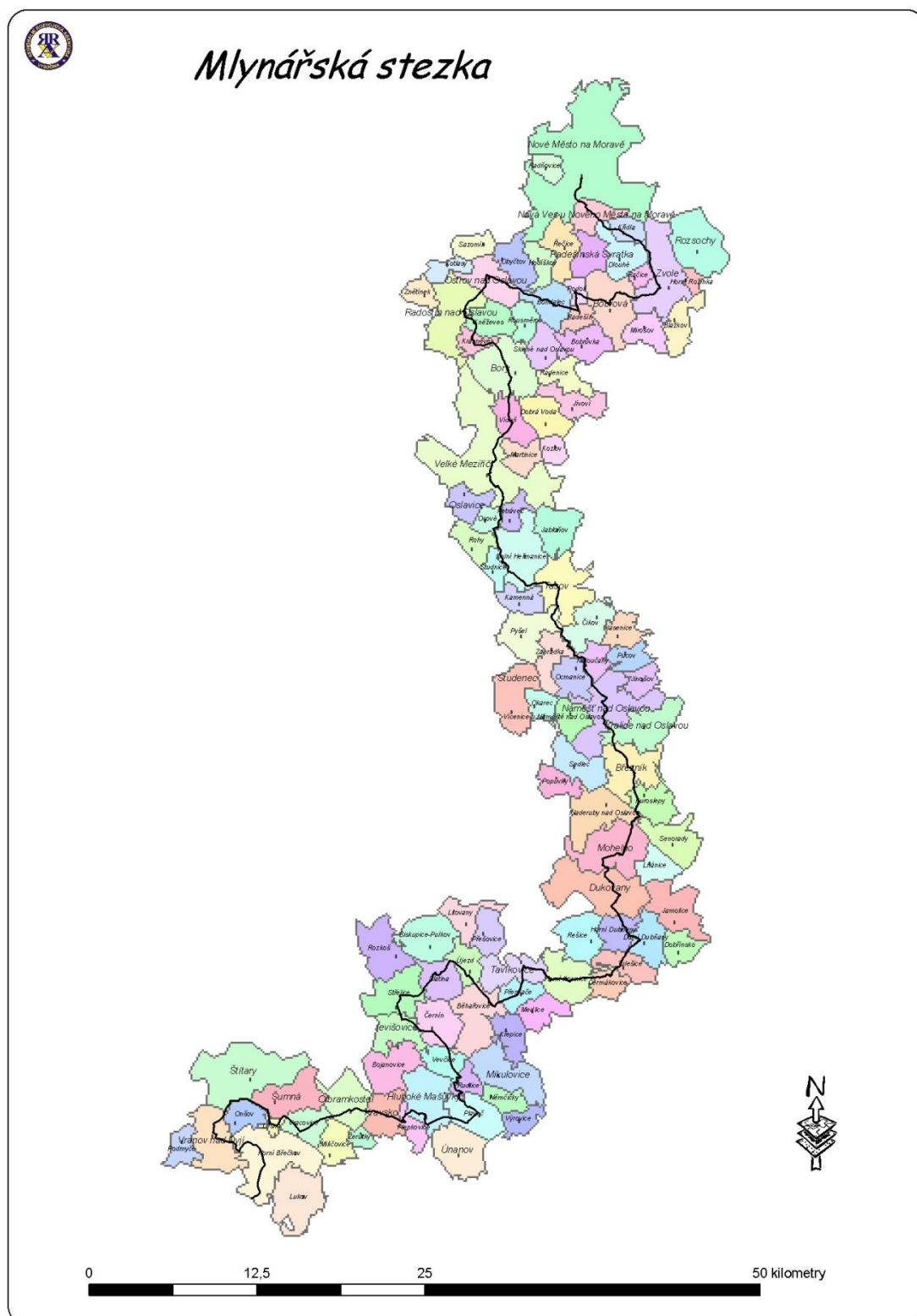
Potvrzena byla hypotéza, že vodní mlýny jsou nedostatečně propagovány. Všechny zkoumané mlýny se snaží o zajištění propagace, avšak kvalita tištěných i elektronických materiálů je různorodá. Neexistuje jednotná tematická propagace turistického charakteru, která by zájemcům o vodní technické památky usnadnila přístup k informacím. Vytvoření přehledného souboru technických zajímavostí souvisejících s mlynářstvím, které jsou využívány v cestovním ruchu, by mohlo být předmětem dalšího zkoumání.

Seznam použité literatury

- GEHINOVÁ, Blažena. Technické památky pro zpracování zemědělských produktů: Možnosti využití mlýnů v produktech cestovního ruchu. In: *Vesnické technické památky: Sborník referátů ze semináře*. Vysoké Mýto: Regionální muzeum, 2003, s. 8. Dostupné z: <http://vodnimlyny.cz/poznavame-mlyny/ke-stazeni>
- JANÁK, Karel a Michal RYBNÍČEK. Pila v Peníkově: Obnova technické kulturní památky. In: *Vesnické technické památky: Sborník referátů ze semináře*. Vysoké Mýto: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 2003, s. 88-97. Dostupné z: <http://vodnimlyny.cz/poznavame-mlyny/ke-stazeni>
- KŘIVANOVÁ, Magda. Sekernické řemeslo. In: *Vodní mlýny: Sborník referátů ze semináře*. Vysoké Mýto: Okresní muzeum ve Vysokém Mýtě, 2002, s. 72-79. Dostupné z: <http://vodnimlyny.cz/poznavame-mlyny/ke-stazeni>
- KŘIVANOVÁ, Magda. Vesnické technické stavby v historických pramenech. In: *Vesnické technické památky: Sborník referátů ze semináře*. Vysoké Mýto: Regionální muzeum, 2003, s. 14-21. Dostupné z: <http://vodnimlyny.cz/poznavame-mlyny/ke-stazeni>
- MERTA, Ondřej. K historii několika dyjských mlýnů. In: *Vodní mlýny IV: Sborník referátů ze semináře*. Rožmitál pod Třemšínem: Podbrdské muzeum v Rožmitále pod Třemšínem, 2012, s. 46-74. ISBN 978-80-260-3072-0. Dostupné z: <http://vodnimlyny.cz/poznavame-mlyny/ke-stazeni>
- REGIONÁLNÍ ROZVOJOVÁ AGENTURA VYSOČINA. *Studie rozvoje Mlynářské stezky* [CD]. 2004 [cit. 2013]
- ŠIMEK, Rudolf. Mlýn jako krajinotvorný prvek v barokní době. In: *Vodní mlýny IV: Sborník referátů ze semináře*. Rožmitál pod Třemšínem: Podbrdské muzeum v Rožmitále pod Třemšínem, 2012, s. 203-219. ISBN 978-80-260-3072-0. Dostupné z: <http://vodnimlyny.cz/poznavame-mlyny/ke-stazeni>
- ŠTĚPÁN, Luděk a Magda KŘIVANOVÁ. *Dílo a život mlynářů a sekerníků v Čechách*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2000, ISBN 8072032542
- ŠTĚPÁN, Luděk, Radim URBÁNEK a Hana KLIMEŠOVÁ. *Dílo a život mlynářů a sekerníků v Čechách II*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2008, ISBN 9878025700150
- Veselý Kopec. *Soubor lidových staveb Vysočina* [online]. 2013 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: www.vesely-kopec.eu
- ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu: Výkladový slovník*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde, 2012, 768 s. ISBN 978-807-2018-802

Seznam obrázků

Vodní kolo na spodní vodu (zdroj: vlastní kresba autorky).....	14
Vodní kolo na vrchní vodu (zdroj: vlastní kresba autorky)	15
Pila Peníkov – vodní kola (zdroj: vlastní foto autorky).....	25
Vodní kolo Dašovského vodního mlýna (zdroj: vlastní foto autorky)	26
Mlýn z Oldřetic (zdroj: Soubor lidových staveb Vysočina)	28
Vodní kola mlýnu ve Slupi (zdroj: Technické muzeum Brno).....	30
Doba zpřístupnění veřejnosti	32
Otevírací doba.....	33
Způsob propagace	37
Trasa mlynářské stezky (zdroj: Regionální rozvojová agentura Vysočina)	50
Mlynářská stezka – životní prostředí (zdroj: Regionální rozvojová agentura Vysočina)	51

Obrázek 10: Trasa mlynářské stezky (zdroj: Regionální rozvojová agentura Vysočina)

VÝLET ZA LIDOVÝMI TRADICEMI

Skanzen lidových staveb Veselý Kopec

**lidová
architektura**

**technické
památky**

ukázky řemesel

**veselokopecký
jarmark**

posvícení

**masopustní
obchůzka**

**tradiční jídla a
zvyky**

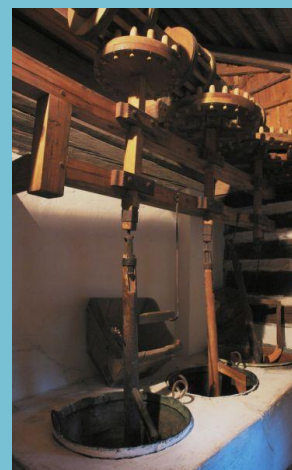
KONTAKTNÍ INFORMACE

**Skanzen lidových
staveb Vysočina**

☎ 469 333 175

slsvysocina@pardubi

www.vesely-kopec.eu

Výlet za starými dobrými časy

Vodní mlýn Dašov

muzeum
mlynářství

expozice
venkovského
stylu života

funkční vodní
kolo

KONTAKTNÍ INFORMACE

Muzeum Dašovský
mlýn

Štěměchy 32, Předín

☎ 606 788 244

✉ willmart@seznam.cz

Výlet za vůní dřeva

Vodní pila Peníkov

**technická
památka**

**ukázkový pořez
dřeva**

vodní kolo

KONTAKTNÍ INFORMACE

Průvodce:

☎ 602 464 925

**květen, září
sobota 14:00 hod.**

**červen – srpen
středa, sobota 14:00 hod.**

<http://pilapenikov.sweb.cz>

VÝLET ZA VŮNÍ CHLEBA

Vodní mlýn ve Slupi

Prohlídka vodního
mlýna

Ukázka provozu

Vystoupení
folklórních souborů

Pečení chleba

Lidová řemesla

Historická vozidla

Bohaté občerstvení

KONTAKTNÍ INFORMACE

Slup 94
671 28 Jaroslavice

☎ 608 439 147

duben – říjen
úterý – neděle
9:00 – 17:00 hod.

www.technicalmuseum.cz